

КНІГА АДКРЫВАЕ СВЕТ

Дарагія шасцікласнікі!

Вы разгарнулі кнігу, якая на працягу навучальнага года будзе вам дарадцам і спадарожнікам на ўроках роднай літаратуры.

Шчаслівы той чалавек, хто любіць чытаць. Ён заўсёды сярод добрых і надзейных сяброў — кніг. Кніга — найвышэйшы здабытак людской мудрасці, яна захоўвае памяць пра чалавечы род, нашых продкаў, падзеі мінулага.

Вам, напэўна, вядома, што доўгі час кнігі былі рукапіснымі. Вялікім дасягненнем стала для чалавека друкаваная кніга. У 1517 годзе славуты сын беларускай зямлі Францыск Скарына надрукаваў першую кнігу на роднай мове. Ён даў прыклад у кнігадрукарскай справе іншым усходнеславянскім народам. Так, першыя кнігі ў Расіі і ва Украіне былі надрукаваны на пяцьдзесят гадоў пазней.

«Кнігі — сябры...» — так лічыў пісьменнік Уладзімір Караткевіч. Ён добра разумеў, якім складаным быў лёс тых людзей, што імкнуліся даць свайму народу святло ведаў. У XIX стагоддзі гэта былі кніганошы, якія, рызыкуючы воляй і жыццём, прыносілі або прывозілі кнігі з-за мяжы. Кніга адкрывае акно ў вялікі свет, узбагачае ведамі, яе прызначэнне — зрабіць чалавека адукаваным, добрым, чулым і сумленным.

Кніга падтрымлівае нас у цяжкую хвіліну, дапамагае разабрацца ў складаных жыццёвых сітуацыях, канфліктах, каб прадухіліць магчымыя памылкі. Прачытаем адну-дзве старонкі — і адбываецца чуд: перад намі выразна паўстаюць малюнкi жыцця, а героі ўспрымаюцца як жывыя, рэальныя людзі. Смелыя, высакародныя, гордыя, яны адкрываюць таямніцы прыроды, вандруюць па розных мясцінах, мінулых эпохах, спрабуюць зазірнуць у будучыню. І мы жывём разам з героямі кніг — хвалюем, радуем, сумуем. Мы нібыта бачым і чуем іх. Мы ўражаны сілай мастацкага слова, перажываем моцныя пачуцці.

Аднак знаёмства з мастацкім творам — гэта не толькі захапленне, задавальненне сваёй цікаўнасці. Гэта яшчэ і сур'ёзная праца розуму, душы. Каб спасцігнуць мастацкую карціну жыц-

ця, неабходна мець багатае ўяўленне, назіральнасць, жаданне зразумець героя. Патрэбна таксама ведаць некаторыя асаблівасці пісьменніцкага майстэрства, бо мастацкі твор — вынік глыбокага роздуму і перажыванняў аўтара, плён яго багатага жыццёвага вопыту, творчай фантазіі, працы над кожным словам і вобразам.

Гэты вучэбны дапаможнік пазнаёміць вас з творамі, напісанымі ў розныя часы. Чытайце іх не спяшаючыся. Думайце і разважайце над кожным творам, старайцеся знайсці адказы на пытанні, выканаць прапанаваныя заданні. Каб вам лягчэй арыентавацца ў іх, уведзены адпаведныя *ўмоўныя абазначэнні*:

— у свеце мастацтваў;

— цікава ведаць;

— абмяркоўваем разам;

— прыкладныя тэмы для даследчых праектаў і творчых заданняў;

— спасылкі на заданні (QR-коды) для праверкі ведаў пры дапамозе смартфона ці планшэта. Дадатковыя матэрыялы да вучэбнага дапаможніка можна знайсці на сайце <https://eior.by> (Адзіны інфармацыйна-адукацыйны рэсурс). Выберыце ў меню «6 клас», «Беларуская літаратура». У адпаведнай тэме націсніце кнопку «Дадатковыя матэрыялы».

Спрабуйце свае сілы ў літаратурнай творчасці. Калі што не зразумеце, звяртайцеся да настаўніка, карыстайцеся слоўнікамі і даведнікамі. І не забывайце наказ нашага славутага продка Францыска Скарыны, першадрукара і асветніка, мастака і пісьменніка, які вучыў нашчадкаў любіць кнігу — крыніцу ведаў і мудрасці чалавечай, шанаваць, як святыню, родную мову, берагчы сваю зямлю, годна служыць свайму народу.

Плёну і поспехаў вам на шляху пазнання свету, на шляху спасціжэння Добра і Прыгажосці!

1. Чаму шчаслівы той, хто сябруе з кнігай, шмат чытае?
2. Як прыйшла да нас кніга? Хто паклаў пачатак кнігадрукаванню?

3. Якое прызначэнне мастацкай кнігі? У чым яе каштоўнасць?
4. Чым з'яўляецца для вас чытанне мастацкіх твораў? Выберыце адзін або некалькі варыянтаў:
 - а) крыніцай разнастайных ведаў;
 - б) задавальненнем сваёй цікаўнасці;
 - в) знаёмствам з захапляльнымі гісторыямі, падзеямі, смелымі і высакароднымі героямі;
 - г) сур'ёзнай і ўдумлівай працай;
 - д) магчымасцю адпачыць, з карысцю для сябе выкарыстаць вольны час.

Абгрунтуйце зроблены вамі выбар.

5. Разгледзьце на форзацы 1 вучэбнага дапаможніка малюнак Арлена Кашкурэвіча «Ф. Скарына ў Празе». Якім паўстае на ім наш славыты вучоны і першадрукар? Што вы ведаеце пра Скарыну?
6. У адным з твораў паэт Максім Танк зазначае, што сёння мы маем *ад Скарыны-бацькі кнігу*. Як вы думаеце, чаму ён называе Скарыну *бацькам*?

7. Складзіце вуснае выказванне на адну з наступных тэм: «Мая любімая кніга», «Кніга — сябар і дарадца», «Кніга навучыла, падказала, дапамагла...».
8. Падрыхтуйце ў класе выставу ваших любімых кніг беларускіх аўтараў. Парайце аднакласнікам твор, які вам найбольш спадабаўся, і патлумачце, чаму яго варта прачытаць.

Францыск Скарына — асветнік-гуманіст, першадрукар, вучоны, пісьменнік, перакладчык, мастак эпохі Адраджэння. Нарадзіўся каля 1490 года ў сям'і полацкага купца Лукі Скарыны. Атрымаў выдатную еўрапейскую адукацыю ў Кракаве і Падуі.

Францыск Скарына вырашыў даць беларускаму народу друкаваную кнігу на роднай, старабеларускай, мове. 6 жніўня 1517 года ў Празе (Чэхія) была надрукавана першая кніга Бібліі — Псалтыр. Усяго ў 1517—1519 гадах Скарына выдаў 23 кнігі Бібліі з выдатным мастацкім аздабленнем, са сваімі прадмовамі і каментарыямі. Гэта сапраўдны подзвіг.

Скарына заснаваў у Вільні першую ва Усходняй Еўропе друкарню і выдаў «Малую падарожную кніжку» (1522) і кнігу «Апостал» (1525).

Кнігі Францыска Скарыны — шэдэўры славянскага кнігадруку, наша найдаражэйшая нацыянальная святыня.